

**Bájně bytosti achajmenovského umění
a úskalí jejich terminologie**

Petra Mrvová

Ústav pro klasickou archeologii
Filosofická fakulta, Universita Karlova, Praha

Abstract

The Achaemenid Empire is known for its greatness, fierce campaigns and the story of its destruction brought by Alexander the Great. Nevertheless, the Achaemenid Empire left marvellous pieces of art, both monumental and small-scale one. The iconography of various artefacts includes wide range of motives: floral ornaments, animal friezes, processions of soldiers and tribute bearers and last but not least mythological creatures. Many representations of supernatural beings in animal form are called *griffin* or *lion-griffin*. However, this term has a specific definition. According to *Lexicon Iconographicum Mythologicae Classicae* the “griffin” is a winged beast with head of a bird and body of a lion. In the following article, I point at some misinterpretations of individual motives depicted on various artefacts. The supernatural beasts appear in forms composed of parts of real animals, typically lions, birds of prey, ibexes, goats etc. Not all of them can be named as “griffin”. Motives of supernatural beings could have astronomical significance as they can represent constellations of spring and summer sky. They can also have the apotropaic meaning, as the griffins are mentioned by the classical authors as guardians of treasures in far eastern corners of the world. Question of their exact meaning for the Achaemenid people is still mostly unresolved. Even though the combat scene between this kind of a beast and a king is widely understood as a representation of the stability of the state, protection which king provided and his legitimacy to rule over the whole Empire.

Mytické bytosti jsou častou součástí výtvarného projevu starověkých kultur. První perská říše, jež existovala mezi lety 559 a 331 př. n. l., vládla jí dynastie achajmenovských králů a v době svého největšího rozmachu se rozpínala od Egypta až po řeku Indus, se stala známou nejen kvůli své rozloze, moci a konečně i zkáze, již jí přinesl Alexandr Makedonský, ale také díky charakteristickému výtvarnému umění. Při prvním setkání s achajmenovským uměním vyniknou především impozantní kamenné stavby a jejich reliéfní výzdoba. Ať už se jedná o zárubně dveří královských obytných prostor (královské paláce, tzv. harém) v Pasargadách a Persepoli nebo obložení glazovanými dlaždicemi v Súsách, představuje achajmenovské umění pestrou škálu výzdobných motivů. V umění drobném je tento repertoár ještě pestřejší. Motivy neskutečných zvířat se objevují jak v reliéfních vyobrazeních, tak na drobných předmětech, jako jsou zejména šperky, nášivky na oděv, picí nádoby a pečetidla. Vyobrazení nadpřirozených bytostí vzbuzují mnoho otázek. Na následujících řádcích představím problém terminologie těchto bájných stvoření. Zaměřím se především na to, jak jsou pojmenována v literatuře a v čem se jejich vyobrazení odlišuje od definice konkrétního termínu „gryf“, který je v některých případech užíván nesprávně.

Bytosti, které se v achajmenovském umění objevují, mají různou podobu. Jedná se o tvory složené z částí reálných zvířat. Mívají hlavu dravé šelmy či dravého ptáka, přední tlapy lva, zadní nohy též lví nebo ptačí. Velmi často jsou doplněny křídly a rohy kozorožců. Jsou zachyceni v různých pozicích: stojící, útočící či kráčeující v procesí. Při studiu motivů nadpřirozených bytostí v perském umění vyvstávají rozličné výzkumné otázky. Co nebo koho jednotlivé motivy představují? Jak můžeme motivy interpretovat? S jakými božstvy či démony je můžeme ztotožnit? Co vlastně můžeme považovat za nadpřirozenou bytost? A je správné pojmenování jednotlivých bytostí? Poslední otázka je předmětem tohoto příspěvku.

K analýze výzdobných motivů jsem zvolila metodu předikonografického popisu a ikonografického rozboru podle E. Panofskyho, které definoval v knize *Význam ve výtvarném umění*.¹ *Předikonografický rozbor* se zabývá prvotním neboli přirozeným významem věcí a k jeho provedení je zapotřebí praktické zkušenosti. Znamená to, že je-li pomocí čar a materiálu vyobrazena postava lva, identifikujeme tuto skutečnost názvem „lev“. Zmíněná skutečnost je provedením čisté formy, resp. uměleckým motivem. Rozlišujeme tedy v tomto případě lidské postavy (muž, žena), živočichy (lev, býk, orel), rostliny (lotos, rákos,...), stavby (oltář, hrobka, palác, chrám,...) atd. *Ikonografický popis* vyžaduje hlubší porozumění a znalost vzájemných vztahů jednotlivých motivů. Jedná se o přesnější identifikaci motivů na základě jejich druhotného významu – např. menší postava s ručníkem nebo deštníkem reprezentuje sloužícího, postava muže bojujícího s netvo-rem je zobrazením krále. Tuto interpretaci můžeme vykonat právě na základě vztahu mezi deštníkem a mužem a mužem a nestvůrou. Panofsky uvádí příklady na skutečnostech odpovídajících středověkému a renesančnímu umění. Autorka použila příklady týkající se umění achajmenovského.

Rozbor jednotlivých motivů vychází z částí, ze kterých je bytost složena. Jak již bylo zmíněno výše, zkoumanými částmi jsou hlava, přední část a zadní část těla. Dále sleduji podobu ocasu, resp. k jakému zástupci živočišné říše se dá přiřadit, a přítomnost křídel (jedná se o opeřená křídla, esovitě prohnutá připomínající řecké vzory, či rovná podobná asyrským a elamským vzorům) a rohů (ve většině případů kozorožčích). Tento rozbor přivádí autorku k podrobnější klasifikaci motivů nadpřirozených bytostí a zároveň je díky němu možné vymezit konkrétní terminologický problém.

Nestvůry vyobrazené v různých podobách na předmětech achajmenovského drobného umění bývají ve většině případů literaturou interpretovány jako „griffin“ nebo „lion-griffin“ (přeloženo do

¹Panofsky 2013, 41–55.

českého jazyka „gryf“ a „lvo-gryf“). Termín gryf je vymezen podle Encyklopedie antiky jako „mytické zvíře, lev s orlí hlavou a křídly“.² Podle hesla v *Lexicon Iconographicum Mythologicae Classicae* se jedná o „okřídlenou bytost se lvím tělem a orlí hlavou“. V LIMC jsou navíc uvedeny tři podtypy tohoto stvoření. První z nich má výraznější složku ptačího těla. U druhého typu převládá podoba lví a je nazýván „perský gryf“. Třetí tzv. „mořský“ přebírá prvky z rybích těl.³ Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění o gryfu říká, že je to: „Bájná nestvůra, jež má hlavu, křídla a pařáty orla a tělo a zadní část lví.“⁴ Z definice tedy vyplývá, že gryfem má být primárně označeno stvoření s ptačí hlavou a lvím tělem. U typu „perského gryfa“ by mělo platit, že převládá-li tělo lví, měla by být ptačí součástí tvora pravděpodobně pouze hlava.

Správná interpretace motivu gryfa odpovídá vyobrazení bytosti s ptačí hlavou, lvím tělem a křídly, jak bylo řečeno výše. Této interpretaci odpovídá vyobrazení dvou heraldicky posazených grafů na zlaté sponě pocházející z hrobu 6 z lokality Vani v Gruzii. Předmět je datován do 5.–4. st. př. n. l.⁵ Sestává z několika částí: lichoběžníkovitého těla, dlouhých přívěsků z tenkých řetízku zakončených granátovými jablky a jehlice, která je rovněž připevněna na řetízku. Šperk je vykládán drahými kameny. Oba gryfové sedí na zadních tlapách zády k sobě, mezi nimi se nachází motiv lotosového květu. Těla zvířat jsou zdobená rytím, to zdůrazňuje ptačí hlavy a naznačuje peří na esovitě prohnutých křídlech. Ocas v tomto případě není zřetelný. Gryfové nejsou jediným výzdobným motivem, kromě nich nalezneme v dalším výzdobném poli také sedící dravé ptáky. Dalším zástupcem motivu gryfa je zpodobnění této bytosti na bronzovém prstenu (obr. 1) ze sbírek Metropolitního muzea v New Yorku.⁶

---

² Svoboda a kol. 1974, 219.

³ Leventopoulou 1997, 610.

⁴ Hall 1991, 148.

⁵ Medeas Gold 2007, 46.

⁶ Crawford 1980, 21–22.

Obr. 1. Bronzový prsten s vyobrazením gryfa z Metropolitního muzea v New Yorku. Datace: 5.–4. st. př. n. l. Publikováno v: Crawford, Vaughn E. „Curatorial Reports and Departmental Accessions: Ancient Near Eastern Art.“ Annual Report of the Trustees of the Metropolitan Museum of Art 110 (1980): 21–22. Převzato z: <<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/326625?sortBy=Relevance&ft=achaemenid+ring&offset=0&rpp=20&pos=2>> Vlastník autorských práv: The Metropolitan Museum of Art.

Bytost je vyobrazena v kráčející pozici. I přes nezřetelné vyobrazení můžeme pozorovat náznak zobáku na ptáčích hlavě a čtyři tlapy připomínající tělo dravé šelmy. Na hlavě si můžeme povšimnout vyražené linie směřující šikmo vzhůru. V tomto případě se podle mínění autorky nejedná o znázornění rohu, ale o ucho turovitého zvířete, což je obvyklý prvek objevující se na hlavách achajmenovských mytických stvoření. Tomuto výkladu by se dalo oponovat, jelikož uši ve většině případů směřují dozadu, nicméně rohy bývají většinou znatelně prohnuté. Autorka předpokládá, že pokud by se jednalo o rohy, byla by věnována větší pozornost jejich uměleckému provedení. Křídla jsou jasně viditelná, esovitě prohnutá. Za křídlem vidíme vlnku, která kopíruje půdorys křídla, jedná se pravděpodobně o ocas gryfa. Výstavním vyobrazením gryfa je protoma stříbrného zlaceného rhyta (obr. 2) ze sbírek Britského muzea, datovaného do 5. st. př. n. l.⁷ Z hlavy dravého ptáka vyrůstají dva mohutné zakroucené

⁷Curtis a Tallis 2005, 122.

Obr. 2. Stříbrné pozlacené rhyton s protomou gryfa. Rozměry: výška 23 cm, průměr 13,4 cm. Datace: 5. st. př. n. l. Místo nálezu: Altintepe, Turecko. Publikováno v: Curtis, John a Nigel Tallis. 2005. *Forgotten Empire: The World of Achaemenid Persia*. Berkeley: University of California Press, 122. Převzato z: <http://www.britishmuseum.org/collectionimages/AN00020/AN00020550_001_l.jpg> Vlastník autorských práv: The Trustees of the British Museum.

kozorožčí rohy. Pod nimi si můžeme všimnout malých oušek turovitého zvířete. Z prostřed čela přes šíji až na hřbet vybíhá tenký hřeben srsti, typický znak pro vyobrazení motivů achajmenovských šelem.

Obr. 3. Ozdoba koňského postroje v podobě gryfí hlavičky.
Rozměry: 3,2 cm. Datace: 600–400 př. n. l. Publikováno v:
Curtis, John a Nigel Tallis. 2005. *Forgotten Empire: The World of Achaemenid Persia*. Berkeley: University of California Press, 219.
Převzato z: <http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details/collection_image_gallery.aspx?partid=1&assetid=1147587001&objectid=367758#more-views> Vlastník autorských práv: The Trustees of the British Museum.

Tato skutečnost naznačuje pozvolný přechod do lvího těla. Přední tlapy s drápy a měkkými polštářky nevzbuzují pochyb o tom, že patří dravé šelmě. Na hřbetě gryfa vidíme propracovaná opeřená křídla, jejich esovitě prohnutí si můžeme domyslet podle dvourozměrného naznačení. Znak popsané u předchozího předmětu jsou užitečné při rozklíčování interpretace posledního zmíněného předmětu se správnou interpretací motivu gryfa. Jedná se o ozdabu koňského (obr. 3) postroje s hlavičkou bájného tvora.⁸ Můžeme říci, že se jedná o gryfa, neboť ptačí hlavičku odděluje od krku a náprsenky límeček

⁸ Curtis a Tallis 2005, 219.

Obr. 4. Pečetítko s nadpřirozenou bytostí. Rozměry: výška 2,4 cm. Datace: 6.–4. st. př. n. l. Publikováno v: Cahill, Nicholas D. 2010. *The Lydians and their World*. Vedat Nedim Tör Museum, 19. February – 15. May 2010. Istanbul: YKY. <http://sardisexpedition.org/en/essays/about-latw>. Převzato z: https://nrs.harvard.edu/urn-3:HUAM:SD2010_4076_dynmc?viewheight=400 Vlastník autorských práv: Archaeological Exploration of Sardis.

srsti objevující se u vyobrazení šelem v achajmenovském umění. Stejně tak je to v případě tenkého hřebenu srsti (hřívý), který začíná nad čelem a pokračuje přes šíji. Z temene hlavy vybíhají snad telecí uši. Ze zachovaného zlacení je patrný šupinovitý vzor jak v přední, tak i zadní části hlavy zvířete, mohlo by se jednat o náznak peří. Splynutí ptačí hlavy a lvího těla je stejně jako v případě rhyta reprezentováno výše zmíněným tenkým pruhem srsti.

Ne všechny motivy se shodují s interpretací, jež je jim přidělena. Podle výše zmíněného postupu identifikace motivů dle rozdělení na hlavu, přední a zadní část odhalíme nesrovnalosti v interpretacích. Smíšené bytosti můžeme identifikovat jako zástupce skupiny s hlavou lva, rohy a ptačími pařáty. Tito zástupci však mají lví hlavu, přední tlapy taktéž lví, ale zadní nohy jsou vypodobněny jako ptačí pařáty. Tvorové mají také opeřená ptačí křídla, navíc esovitě prohnutá. Rohy jsou patrné u některých vyobrazení. Ve všech případech se jedná o razítková pečetidla (případně jejich otisky, obr. 4). Ačkoli se může vyobrazení jevit jako nezřetelné, zadní nohy neboli pařáty jsou delší a z více segmentů, než by bylo obvyklé u lví tlapy, naopak dokonce připomínají vratiprst, který ptáci na pařátech mívají. Tento motiv je badateli označen termínem *lion-griffin*.⁹

Následující skupina mytických tvorů má ptačí hlavu, přední tlapy lva a pařáty místo zadních nohou. Jak na špercích, tak na pečetidlech si můžeme všimnout tohoto motivu, jehož vyobrazení je velice podobné, ačkoli se jedná o rozdílné předměty i materiály. Tvorové jsou vyobrazeni v různých pozicích: kráčející, výhružně stojící i ve skoku. Na dvou zlatých náramcích (obr. 5) jsou velmi detailně propracované bytosti s ptačí hlavou, předními tlapami lva a ptačími pařáty doplněné mohutnými kozorožčími rohy a ptačími křídly. Oba exempláře jsou si velmi podobné, téměř identické, jeden z nich pochází ze sbírek Britského muzea¹⁰ a je součástí souboru známého jako poklad Oxu,¹¹ druhý patří do sbírky Victoria and Albert Museum v Londýně.¹² Jsou vyobrazeni ve skoku, natažené pařáty rozdělují do segmentů dekorativně umístěné kroužky. Na pečetním prstenu (obr. 6)

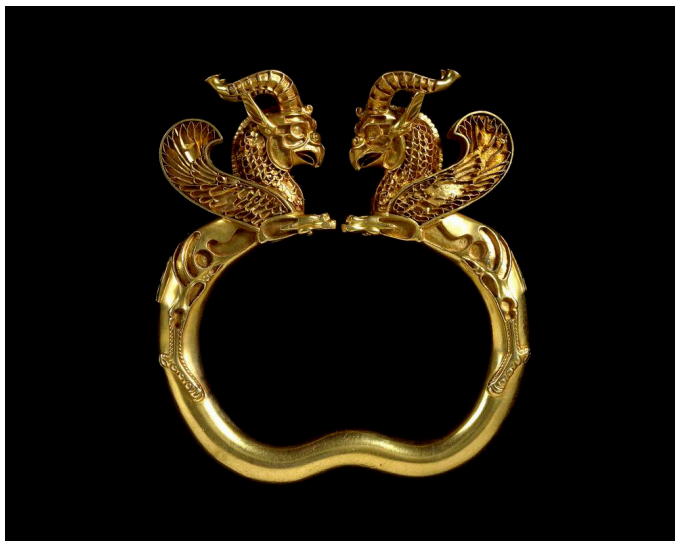
---

⁹ Cahill 2010; Dusinberre 2003; Moortgat 1926, 22.

¹⁰ Curtis a Tallis 2005, 138–9, cat. 153a.

¹¹ Poklad Oxu je zhruba 180 soubor nalezený na konci 19. století poblíž lokality Tacht-i Sangin, případně Tacht-i Kuwad. Část souboru byla ukradena, zbytek byl prodán soukromým sběratelům a později se dostal do fondu Britského národního muzea v Londýně. Jedná se o soubor předmětů, z nichž pochází achajmenovský materiál datovaný do 5.–4. st. př. n. l.; Curtis 2005, 37.

¹² Curtis a Tallis 2005, 138–9, cat. 153b.

Obr. 5. Zlatý náramek se dvěma mýtickými bytostmi. Rozměry: výška 12,8 cm, šířka 11,57 cm. Datace: 5.–4. st. př. n. l. Lokalita: Tacht-i Kuwad. Publikováno v: Curtis, John a Nigel Tallis. 2005. *Forgotten Empire: The World of Achaemenid Persia*. Berkeley: University of California Press, 138–139. Převzato z: <https://media.britishmuseum.org/media/Repository/Documents/2014_11/12_16/3421c686_d4a6_42f6_9291_a3e101122631/mid_00113944_001.jpg> Vlastník autorských práv: The Trustees of the British Museum.

s motivem okřídleného tvora s ptačí hlavou, lvími tlapami a pařáty taktéž ze souboru pokladu Oxu ve fondu Britského muzea¹³ i na otiscích pečetidel s kráčejícím a stojícím tvorem je patrné postavení pařátu „naplocho“. V každém z těchto tří zmíněných vyobrazení je znázorněn povrch, na kterém zvíře stojí, či po kterém kráčí. Všechna tato stvoření mají shodně uši turovitého zvířete (kozorožci, ovce

---

¹³ Dalton 1964, 29.

Obr. 6. Zlatý prsten s kulatým medailonem. Datace: 5. st. př. n. l. Lokalita: Tacht-i Kuwad. Publikováno v: Dalton, Ormonde M. 1964. *The Treasure of Oxus with other examples of Early Oriental Metal-work*. London: Order of the trustees, 29. Převzato z: <https://media.britishmuseum.org/media/Repository/Documents/2014_10/3_20/6279b088_a41f_4cd6_be7e_a3b9014e8f5a/mid_00224096_001.jpg> Vlastník autorských práv: The Trustees of the British Museum.

i býci patří do této čeledi). Objevuje se ve variantě bezrohé (obr. 7) i s rohy. Také tento motiv bývá popisován jako gryf¹⁴ či lvo-gryf.¹⁵

Při snaze ztotožnit motivy s jejich skutečným pojmenováním je třeba obrátit se místní mytologii. O náboženských představách Peršanů v době Achajmenovců toho stále nevíme mnoho. Zakladatel dynastie Kýros II. Veliký pravděpodobně uctíval bohy svých předků,

¹⁴ Collon 1987, 186.

¹⁵ Moortgat 1926, 22.

Obr. 7. Otisk sardonyxového válečkového pečetidla s kráčejí nadpřirozenou bytostí. Rozměry: výška 3,5 cm, průměr 0,8 cm.

Lokalita: Irák. Publikováno v: Collon, Dominique. 1987. First Impressions. Cylinder Seals in the Ancient Near East. London: British Museum Press, cat. no.893. Převzato z: <<https://www.britishmuseum.org/collection/image/1613322050>> Vlastník autorských práv: The Trustees of the British Museum.

králů Anšanu. K vyznávání zoroastrismu se silně přiklonil panovník Dáreios I.,¹⁶ který po sobě zanechal významný monument, tzv. Bisutúnský nápis. Jedná se o reliéf vypodobňující krále, jak poráží zrádce Gaumátu a v rukou drží pouta zajatců. Výjev doprovází text, v němž Dáreios popisuje své vojenské úspěchy a zdar v bitvách při-čítá bohu Ahura-Mazdovi. Text uctívající Ahura-Mazdu nalezneme též na fasádě Dáreiovy hrobky v Naqš-i Rostam. Je zapsán ve staré perštině, elamštině a akkadštině a doprovází výjev nad vchodem zobrazující krále před oltářem ohně. Minimálně od doby panování

¹⁶ Llewelyn-Jones 2017, 79.

Dáreia předpokládáme, že Achajmenovci vyznávali zoroastrismus. Jak poznamenala Margaret C. Root, zoroastrismus zapovídá vyobrazení jistých nečistých zvířat, tedy i vyobrazení démonických stvoření se skládajících z těl tvorů „povolených“. Výjimkou je lev, jehož královská symbolika převážila v tomto učení.¹⁷ Byl sice vytvořen „zlým duchem“, avšak podle vzoru, jež udělal „duch dobrý“.¹⁸ Zajímavou interpretaci předkládá van Bakel, který spojuje vyobrazení „gryfa“ s hlavou rohatého lva, orlími křídly a štířím ocasem se souhvězdími na obloze.¹⁹ Podle něj představují jednotlivé atributy zvířete letní a jarní souhvězdí: tělo a hlava souhvězdí lva, ocas štíra raka, orlí pařáty a křídla souhvězdí křídel (spojení souhvězdí vrány a číše) a ovčí rohy snad předznamenávají hvězdu Sirius, spojenou se zoroastrijským božstvem Tištryou, které je zodpovědné za úrodné deště.²⁰ Zdá se tedy, že vyobrazení mytické bytosti ve spojení se symbolikou souhvězdí nese pozitivní význam.

Ani antičtí autoři nevynechávají zmínky o gryfech. Hérodotos²¹ a Pausaniás²² o nich mluví v souvislosti se získáváním zlata v zemi Arimaspů. Gryfové prý stráží zlato za zemí Issedónů, kde je Arimaspové kradou. Hérodotos se podrobnějším popisem gryfů nezabývá, víc ho zajímá fakt, že Arimaspové, jakožto lidé jednoocí, se tak přirozeně nerodí. Naproti tomu Ailiános Klaudius podává mnohem detailnější svědectví o tom, jak gryfové vypadají. V jeho spise *O zvláštnostech živočichů* se věnuje jejich popisu, nicméně jako tvorů lokalizovaných nikoli v oblasti severní Evropy, ale v končinách Indie a ve zprávách od jejich sousedů – Baktrů. Gryfové jsou čtvernozí tvorové podobně jako například lvi, jsou jim podobní hrozivými drápy i ohromnou silou. Dále mají křídla a jejich peří sahající až na hřbet má černou barvu, zatímco na náprsence má červenou barvu. Peří na křídlech

---

¹⁷ Root 2002, 200.

¹⁸ Moazami 2005, 313.

¹⁹ Bakel 2017, 3.

²⁰ Boyce 1975, 74–79.

²¹ Hérodotos, *Hist.*, III. 116, IV. 13,27.

²² Pausaniás, *Descript. Graec.*, 1. 24, 6.

je však bílé. V Indii prý stráží zlato, stejně tak jako jejich příbuzní v zemi Arimaspů.²³

Podrobnější rozbor jednotlivých motivů v konfrontaci s definicí gryfa ukázal, že ne všechny motivy nadpřirozených bytostí můžeme tímto termínem označit. Skutečný gryf se v achajmenovském umění vyskytuje méně často než jiné smíšené bytosti, které se v něm sice inspirují, nicméně mají vlastní unikátní prvky, které nesmí být opomenuty. Jedná se především o ptačí pařáty namísto zadních nohou a lví hlavy tam, kde bychom očekávali ptačí. Na druhou stranu, motivy nesou prvky typické pro achajmenovské umění, které je spojuje stylovou příbuzností a zároveň vyjadřuje záměr umělce. Jedná se především o límec lemující spodní čelist zvířete a hřívu neboli tenký pruh srsti vybíhající z čela přes šíji na hřbet. Tyto prvky nám umožňují identifikovat úmysl zobrazit tělo dravé šelmy s ptačí hlavou i tam, kde zbytek těla není vyobrazen. Podtrhuje to také překvapivou jednotnost achajmenovského umění.²⁴ Ať už motivy nadpřirozených bytostí představovaly obávané strážce pokladů či ochránce před nebezpečím, jejich přesná a jednoznačná interpretace zůstává neznámá.

---

²³ Ailiános, *De nat. animal.* IV. 27.

²⁴ Téma jednotného stylu napříč širokým spektrem uměleckých předmětů je jednou z problematických otázek bádání o achajmenovském umění. Na tomto základě se dá rozporovat pravost mnohých muzejních předmětů. Toto téma však není předmětem příspěvku.

Literatura

- Ailiános Klaudios. 1958. *On the Characteristics of Animals*. Přeložil A. F. Schofield. London: William Heinemann LTD. <https://archive.org/details/L446AelianCharacteristicsOfAnimals15/page/n1/mode/2up>.
- Backel, Tom van. 2017. *Identifying Zoroastrian Gods on Achaemenid seals*. https://www.academia.edu/6774890/Identifying_Zoroastrian_Gods_on_Achaemenid_seals.
- Boyce, Mary. 1975. *A History of Zoroastrianism*. Volume I. *The Early Period*. Leiden: E. J. Brill.
- Cahill, Nicholas D. 2010. *The Lydians and their World*. Vedat Nedim Tör Museum, 19. February – 15. May 2010. Istanbul: YKY. <http://sardisexpedition.org/en/essays/about-latw>.
- Collon, Dominique. 1987. *First Impressions. Cylinder Seals in the Ancient Near East*. London: British Museum Press.
- Crawford, Vaughn E. 1980. „Curatorial Reports and Departmental Accessions: Ancient Near Eastern Art.“ *Annual Report of the Trustees of the Metropolitan Museum of Art* 110: 21–22.
- Curtis, John. 2004. „The Oxus Treasure in the British Museum.“ *Ancient Civilizations from Scythia to Siberia* 10, no. 3–4: 293–336.
- Curtis, John. 2005. „The Oxus Treasure and the Ancient Bactria.“ *Bulletin of Miho Museum* V: 37–54.
- Curtis, John a Nigel Tallis. 2005. *Forgotten Empire: The World of Achaemenid Persia*. Berkeley: University of California Press.
- Dalton, Ormonde M. 1964. *The Treasure of Oxus with other examples of Early Oriental Metal-work*. London: Order of the trustees.
- Dusinberre, Elspeth R. M. 2003. *Aspects of Empire in Achaemenid Sardis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Foltz, Richard. 2010. „Zoroastrian Attitudes toward Animals.“ *Society and Animals* 18: 367–378.
- Hall, James. 1991. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Přeložil Jan Royt. Praha: Mladá fronta.

- Harper, Prudence O., Joan Aruz a Françoise Tallon. 1992. *The Royal City of Susa: Ancient Near Eastern Treasures in the Louvre*. New York: The Metropolitan Museum of Art.
- Hérodotos. 1972. *Dějiny*. Přeložil Jaroslav Šonka. Praha: Odeon.
- Leventopoulou, M. 1997. „Gryphs.“ In *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae* VIII/1, 609–611. Zürich: Artemis.
- Llewelyn-Jones, Loyd. 2017. „The Achaemenid Empire.“ In *King of the seven climes. A History of the Ancient Iranian World (3000 BCE–651 CE)*, vyd. Touraj Daryaee, 63–103. Irvine: Jordan Center for Persian Studies.
- Lordkipanidze, Nino a Ana Chkonia. 2007. *Medeas Gold. Neue Funde aus Georgien. Katalog zur Ausstellung des Georgischen Nationalmuseums, Tiflis un der der Antikensammlung, Staatlichen Museen zu Berlin, 15. März – 3. Juni 2007*. Tiflis: Tiflis Georgisches Nationalmuseum.
- Moazami, Mahnaz. 2005. „Evil Animals in the Zoroastrian Religion.“ *History of Religions*, 44/4: 300–317, <http://www.jstor.org/stable/10.1086/497802>.
- Moortgat, Anton. 1926. *Hellas und die Kunst der Achaemeniden*. Leipzig: Verlag von Eduard Pfeifer.
- Panofsky, Erwin. 2013. *Význam ve výtvarném umění*. Přeložil Lubomír Konečný. Praha: Academia.
- Pausanias. 1886. *Description of Greece*. Přeložil Arthur R. Shilleto. London: George Bell and Sons.
- Root, Margaret Cool. 1979. *The King and Kingship in Achaemenid Art. Essays on the Creation of an Iconography of Empire*. Acta Iranica IX. Leiden: E. J. Brill.
- Root, Margaret Cool. 2002. „Animals in the Art of Ancient Iran.“ In *A History of the animal world in the ancient Near East*, vyd. Billie Jean Collins, 169–209. Leiden: E. J. Brill.
- Schmidt, Erich F. 1953. *Persepolis I: Structures, Reliefs, Inscriptions*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Svoboda, Ludvík. 1973. *Encyklopedie antiky*. Praha: Academia.